

Гумусованість лісових ґрунтів в більшій мірі залежить від стану рослинного покриву на поверхні ґрунту, ніж від зволоженості даної території, тому показники гумусового стану буроземів слабо корелюють з висотою місцевості в межах Головного пасма Кримських гір.

УДК 631.4

СИСТЕМА ЕТАЛОННИХ ҐРУНТІВ ДЛЯ СТЕПОВОЇ ЗОНИ

Є.Н. Красеха

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
erkraseha@gmail.com*

В Україні та за її межами давно обговорюється питання про створення Червоної книги ґрунтів. Особливо гостро ця проблема стоїть для степової зони в зв'язку з суцільним сільськогосподарським освоєнням території і майже повною відсутністю природних аналогів зональних ґрунтів. Разом з тим, мало використовуються природно-заповідний фонд (ПЗФ) України, об'єкти водно-болотних угідь Рамсарської конвенції та Смарагдової мережі України, яка являє собою систему взаємопов'язаних когерентних територій, що підлягають управлінню, моніторингу та обліку. Мета створеної у рамках Бернської конвенції Смарагдової мережі полягає в тому, щоб забезпечити довгострокове виживання видів і природних оселищ (місць проживання, біотопів) в особливих природних ядрах, до яких можуть відноситись і різні категорії ПЗФ. До системи біотопів як один із компонентів відносяться і ґрунти, але їхній характеристиці приділяється дуже мало уваги. В описах об'єктів ПЗФ може згадуватись лише назва типу зональних ґрунтів без їхньої детальної характеристики.

Для створення каталогу еталонних ґрунтів степової зони необхідно провести інвентаризацію зональних ґрунтів в межах об'єктів ПЗФ, які репрезентують типові степові екосистеми з GPS-прив'язкою ґрунтового розрізу та складанням для нього ґрунтового паспорту. На даному етапі це найбільш дієвий спосіб визначення

природних еталонних ґрунтів степових екосистем, їх фіксації на місцевості та охорони в межах об'єктів ПЗФ.

Для початку можна запропонувати такі об'єкти для визначення і прив'язки еталонних ґрунтів степової зони України:

Острів Зміїний – унікальна територія, де чорноземоутворення здійснюється під дією дерново-гумусоаккумулятивного процесу під покривом практично незайманої степової трав'яної рослинності на малопотужній корі вивітрювання щільних кислих порід в умовах надходження солей з акваторії моря. Є результатом сукупного прояву-дії низки ЕГП – підстилкоутворення, гумусоутворення і гумусонакопичення, акумуляції біофільних елементів і Нітрогену, засолення і осолонцювання (Біланчин, 2005; Леонідова, 2017).

Тарутинський степ – один з найбільших збережених в Україні фрагментів степової екосистеми, ландшафтний заказник місцевого значення. Рослинність представлена типовими кострицево-полиновими і кострицево-ковиловими та ковиловими степами з чорноземами звичайними західної теплої фації. Територія заказника включена до бази Смарагдової мережі Секретаріатом Бернської конвенції в листопаді 2016 року.

Сланецький природний заповідник – єдиний степовий заповідник у Правобережній Україні. Його мета – збереження та відновлення кострицево-ковилового степу, не представленого на інших заповідних територіях України. У ґрунтовому покриві переважають чорноземи малогумусні на лесових суглинках й чорноземи щебенуваті на елювії вапняків.

Біосферний заповідник «Асканія-Нова» – заповідник забезпечує збереження єдиної в Європі ділянки типчаково-ковилового степу з переважаючою рослинністю дернових злаків. Еталонними ґрунтами можуть бути південні чорноземи й темно-каштанові ґрунти, які сформувались за жорстких посушливих кліматичних умов, сезонного розвитку рослинності на лесах, своєрідного впливу степової фауни.

Провальський і Стрільцівський степи Луганського степового заповіднику репрезентують типові еталони цілинних східноєвропейських різнотравно-кострицево-ковилових степів з чорноземами звичайними щебенистими на елювії піщано-глинистих і глинистих сланців.

Відповідним чином можна провести оформлення еталонних ґрунтів степової зони на інших об'єктах ПЗФ.